

Joan Estruch, el savi humil

45 anys de Sociologia de la Religió

Clara Fons i Duocastella

Sociòloga de la Religió

«**P**ropaganda no». Ni nom, ni cognom; un únic «Propaganda no». Síntoma de la seva discreció, a la bústia de l'àtic de Terrassa no hi ha escrit res més. Discreció, malgrat tot. És el sociòleg de la religió de referència a l'Estat espanyol, impulsor de la Facultat de Ciències Polítiques i de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona, fundador i director d'Investigacions en Sociologia de la Religió, traductor de llibres de sociologia de referència mundial, catedràtic, guardonat per la seva trajectòria investigadora i per la qualitat de la seva docència. Però discreció, malgrat tot.

Truco al timbre i de seguida s'obre la porta blanca amb pom daurat de l'edifici del passeig. Pujo a l'ascensor i aviat sóc a l'àtic. En arribar-hi, el Joan ja m'espera amb la porta oberta i em saluda amb la seva amabilitat habitual. Savi humil, elegantment senzill. És un home de «portes obertes», de deixar passar, de brindar el diàleg. A la facultat, la porta del seu despatx també era sempre oberta de bat a bat, i els alumnes ho aprofitàvem.

Un dia li vaig sentir a dir que aquell professor que no dona el millor d'ell mateix és una estafa de pro-

fessor. Sens dubte, ell no ha estafat ningú. Singular, és capaç d'endregar els pensaments més caòtics i incongruents dels estudiants per donar-los sentit. Com allò que escrivia Machado a «Juan de Mairena», obra que, juntament amb el «Petit Príncep», el Joan recomana tant als futurs sociòlegs: «Ayudadme a comprender lo que os digo, y os lo explicaré más despacio».

La Heide (diuen que, al costat d'un gran home, sovint hi ha una gran dona) és a la cuina, acabant de fregir sis talls de rap que acompanyarem amb maionesa a l'hora de dinar.

La insatisfacció per la tesi que la religió s'acabava el va empènyer a abocar-se a la sociologia

Al menjador, la taula està parada. Tres plats plans, tres jocs de coberts, tres vasos, tres vols amb amanida, setrills, pa, aigua i vi. A punt, tres vols més per la macedònia, amb nous. La discreció també és a taula.

Dinem, mentre el Joan explica els seus inicis com a sociòleg de la religió, ara fa quaranta-cinc anys. Tres insatisfaccions el van empènyer a abocar-se a la sociologia. Totes elles, diu, encara persisteixen avui, tot i que amb menys intensitat que fa mig segle. La primera insatisfacció la generava el fet que la socio-

logia de la religió hagués quedat en mans de la burocràcia eclesiàstica, tant de l'Església catòlica com de l'Església protestant. S'havia deixat d'analitzar la religió per motivacions sociològiques (considerant-la un element important per entendre el funcionament de qualsevol societat), per recórrer a la sociologia amb finalitats religioses. Això la relegava a un ús interessat i l'allunyava de ser una disciplina científica, tal com l'havien plantejat teòricament i metodològicament els sociòlegs clàssics. La segona insatisfacció venia donada perquè, aleshores, parlar dels fenòmens religiosos es reduïa a parlar de la institució eclesiàstica catòlica, sense tenir en compte altres religions o altres maneres d'expressar la religiositat. Finalment, una tercera insatisfacció: la tesi que la religió s'acabava.

Entre tots, portem els plats bruts a la cuina. El Joan surt a la terrassa que dona al menjador a fumar un cigarret. La terrassa és un espai viu que la Heide omple de colors amb geranis i pensaments. Té sentit que el Joan visqui en un àtic ple de flors, penso. Li permet gaudir dels colors alegres de les petites jardineres alhora que admira, amb perspectiva, els carrers de la ciutat, i La Mola, i Montserrat; com fa amb la sociologia, que converteix en un ofici delicat, com aquells d'abans, amb tots els matisos. Es fuma el cigarret pausadament, terrassa amunt, terrassa avall. M'agradaria saber què pensa,

però el Joan és un home que, fora de l'aula, parla poc i escolta molt.

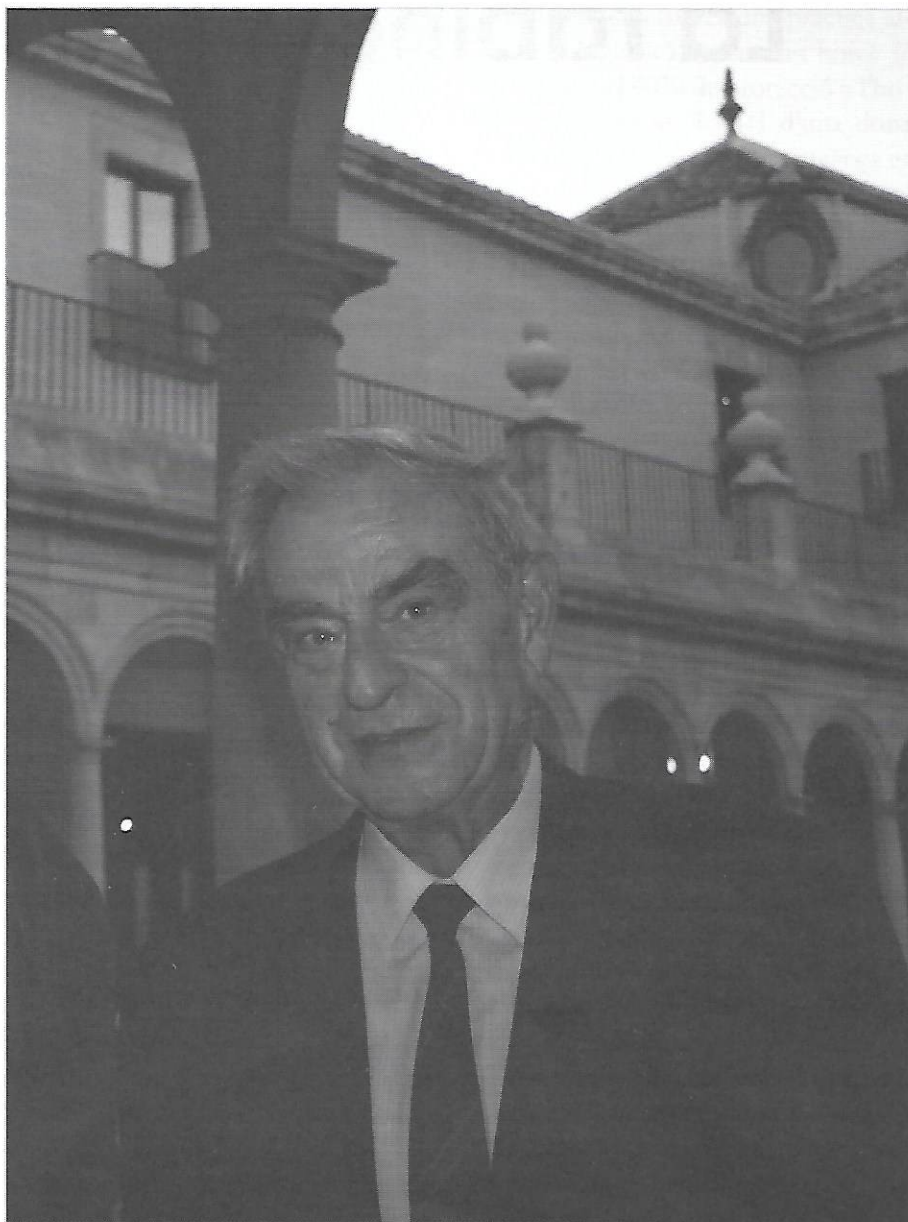
Al menjador, la Heide, de disciplina alemanya i puntualitat suïssa, llegeix amb interès un article al diari. El Joan entra i em convida a descansar al sofà. Ell s'asseu, tranquil, en una cadira al meu davant. Ens separa una taula baixa que dialoga amb els llibres d'art i una televisió de plasma que es camufla entre tantes lletres. «¿A quines conclusions has arribat durant tots aquests anys, Joan?», li pregunto. Mig somriu. «A algunes conclusions. Totes elles provisionals». «Algunes», en la boca d'un home modest, són moltes.

Per començar, considera que aquella tesi que propugnava que la religió s'estava acabant és falsa. Malgrat el que s'havia esbombat, diu, la religió ni ha desaparegut ni està en vies d'extinció. Al contrari, el món continua essent —en paraules de Berger— tan rabiosament religiós com sempre. El que passa és que la reli-

Comprendríem més
les altres religions si ens
centréssim en com es
creu i no en què es creu

gió i la manera de viure la religiositat s'estan transformant.

La religió ha esdevingut matèria opinable, una qüestió de preferències personals, com si passés de ser una assignatura troncal a una d'opiativa. Tanca els ulls per concentrar-se; el Joan té el do d'expressar allò més complex utilitzant els mots més precisos i senzills. La vivència individual i subjectiva de la religiositat se situa en l'àmbit privat. La religió ja no pot imposar-se coactivament i, alhora, deixa de ser obligatori afiliar-s'hi.

El canvi de comportament de l'Església catòlica va lligat a la seva pèrdua de monopoli. La societat on vivim és plural, hi conviuen persones de tradicions religioses diverses. A totes elles, les comprendríem més si, enlloc de centrar-nos en el contingut de les creences que propugnen, ens fixéssim en l'estil d'aquestes creences. És a dir, si en comptes de fixar-nos en què es creu, ens centréssim en com es creu. Cada conversa amb

el professor Estruch és una classe magistral. Pels alumnes, ell és un dels millors records que tenen dels anys a la facultat.

Atenta, la Heide ha cridat l'ascensor perquè no m'hagi d'esperar. El Joan m'acompanya a la porta amb un «fins aviat, i gràcies per la visita». Professor sensible. Apassionat de la sociologia. Artesà del coneixement. Respectuosament lliure. Gràcies, Mestre! ☺